Előszó a különszámhoz

Professzionális és nem professzionális nyelvi közvetítés a mesterséges intelligencia korában

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Fordító- és Tolmácsképző Tanszéke (ELTE FTT) 2025. március 19–21. között immár huszonhetedik alkalommal rendezte meg hagyományos fordítástudományi konferenciáját, a TransELTE-t. A 2025-ös konferencia középpontjában a mesterséges intelligencia nyelvi közvetítésben betöltött szerepe állt. A három konferencianap során tizenkét ország kutatóinak harminc előadásából kaphattak átfogó képet a résztvevők a nyelvi közvetítés legújabb kutatási eredményeiről és szakmai fejleményeiről. A kötet e sokszínű program válogatott tanulmányait adja közre, betekintést nyújtva a fordítástudomány és a tolmácsoláskutatás jelenlegi kérdéseibe, valamint a szakma előtt álló kihívásokba.

A TransELTE konferenciasorozat megalakulása óta arra törekszik, hogy összekapcsolja az elméletet, a képzést és a gyakorlatot. A konferencia rendszeresen fórumot biztosít a fordítás és tolmácsolás területén dolgozó kutatók, oktatók és gyakorlati szakemberek számára, hogy megosszák egymással eredményeiket, tapasztalataikat és közösen gondolkodjanak a szakma jövőjéről. Erre napjainkban különösen nagy szükség van, hiszen a nyelvi közvetítés területét alapvetően formálja át a technológiai fejlődés. A mesterséges intelligencia megjelenése nem csupán új eszközöket kínál a szakemberek számára, hanem a fordításról, a tolmácsolásról és magáról a nyelvi közvetítésről alkotott fogalmainkat és elméleteinket is újragondolásra készteti.

Mindazonáltal a mesterséges intelligencia csupán egy – bár kétségtelenül meghatározó – eleme azoknak a változásoknak, amelyekkel a szakmának szembe kell néznie. A konferencia előadásai ennek megfelelően jóval szélesebb témaspektrumot öleltek fel: a mesterséges intelligencia alkalmazási lehetőségei és kockázatai mellett szó esett a fordítás minőségéről, a nyelvi közvetítők változó szerepéről, az audiovizuális fordítás új irányairól, a kríziskommunikációról, a menekültügyi tolmácsolásról, valamint a nyelvi szolgáltatások jövőjét egyre inkább meghatározó technológiai és etikai kérdésekről is.

A konferencián elhangzott előadások közös tanulsága, hogy a mesterséges intelligencia jelentős lehetőségeket kínál a munkafolyamatok hatékonyabbá tételére, a produktivitás növelésére és a nyelvi szolgáltatások hozzáférhetőségének bővítésére. Ugyanakkor olyan szakmai, etikai és társadalmi kérdéseket is felvet, amelyek

megfontolt válaszokat igényelnek. Miközben a nyelvi közvetítés szereplői igyekeznek integrálni a technológiai innovációkat mindennapi gyakorlatukba, nem feledkezhetünk meg arról, hogy a fordítás és a tolmácsolás középpontjában továbbra is az ember áll: a nyelvi szakember, aki tudásával, döntéseivel, felelősségvállalásával és kreativitásával értelmet ad a technológiai eszközök alkalmazásának.

A nyelvi közvetítői szakma mindig is folyamatos változásban volt. A mai kihívások kétségtelenül újak, de a szakma története során a fordítók és tolmácsok újra és újra alkalmazkodtak a technológiai, társadalmi és gazdasági változásokhoz. A jövőben is alapvető szakmai kompetenciáikra támaszkodva kell megtalálniuk az egyensúlyt az emberi szakértelem és az új technológiák között, miközben felkészítik a nyelvi közvetítők következő generációit is erre a gyorsan változó környezetre. Ennek előfeltétele a kutatás, a képzés és a szakmai gyakorlat folyamatos együttműködése, amelynek immár közel három évtizede biztosít fórumot a TransELTE konferenciasorozat.

Bízunk benne, hogy a konferencia előadásaiból készült tanulmányokat tartalmazó különszám – a fordításelméletek újragondolásáról, fordítói életpályáról, kommunikációs akadálymentesítésről, fenntarthatóságról, a technológia és a fordításpedagógia kapcsolatáról –, nem csupán hűen tükrözi a konferencián kibontakozó szakmai diskurzust, hanem hozzájárul a nyelvi közvetítés jövőjéről folytatott nemzetközi tudományos párbeszédhez is, és új gondolatokat, kutatási irányokat, valamint szakmai együttműködéseket inspirál.

A vendégszerkesztők

A különszám megjelenését
az ELTE Egyetemi Kiválósági Alap támogatta.